

# MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Pedagogická fakulta  
Katedra primární pedagogiky



## Využití metody dramatizace

Praktikum k didaktice o výuce a společnosti 2 (ZS1MK\_PD2)

Seminární práce

Vypracovala: Sára Lengyelová (učo 327 397)  
Studium: 4. ročník kombinovaného studia Učitelství pro I. stupeň základních škol  
Datum odevzdání: 27. května 2017

## **Úvodem**

*Seminární práce doplňuje seminární práci Výtvarná řada odevzdanou dne 22. května 2017. Blíže rozpracovává moment zapojení dramatické výchovy a zkracuje výtvarné pojetí.*

*Práce předkládá teoretický návrh pěti vyučovacích bloků jdoucích za sebou, které bohužel nebyly ozkoušeny v praxi. Během studia pracuji v jiném oboru, a proto jsem neměla časového prostoru s konkrétní třídou.*

## Východisko

Východiskem pro zvolenou hodinu bylo pozorování žáků během projektové výuky. Typ projektu podle navrhovatele byl spontánní. Žáci měli možnost sami si zvolit svůj dopolední program, vhodně jej zorganizovat a prožít. Během projektu jsem vyzorovala, že ve velké míře myslí sami na sebe (a nikoli na druhé) a nejsou zvyklí na sebereflexi. Ve zpětné vazbě jsme o této problematice se žáky hodně rozmlouvali a následně vznikl také nápad pro tuto výtvarnou řadu.

## Formální zařazení učiva

### Dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Vzdělávací oblast:	Umění a kultura
Vzdělávací obor:	Výtvarná výchova
Mezipředmětové vztahy:	Etická výchova Dramatická výchova Hudební výchova
Průřezová témata:	Osobnostní a sociální výchova

### Zasazení učiva do školního prostředí

Ročník:	4. – (spíše) 5. třída (nutnost abstraktního myšlení)
Časová dotace:	5 bloků po (min.) dvou vyučovacích hodinách a potřebná práce s tématem i v dalších předmětech (metoda dramatizace využita ve 3. bloku)

### Výukové cíle podle Slavíkové a kol. (3) ve 3. bloku

#### Výtvarné cíle

- Rozvíjet a kultivovat dovednost práce s barvou.
- Rozvíjet výtvarnou představivost a fantazii při tvorbě nové bytosti (svědomí).

#### Sociální cíle

- Kultivovat schopnost spolupráce v kolektivu a účinně komunikovat.
- Umět respektovat práci ostatních členů skupiny a s pochopením se do ní zapojovat.
- Posilovat schopnost empatie prostřednictvím spoluúčasti na aktivitě druhých lidí a sledováním jejich výrazu.
- Učit se vnímat potřeby živých bytostí kolem sebe.
- Učit se poznávat různé stránky své osobnosti.

## Co předcházelo

První výukový blok nesl název Barevné tvary. Cílem výtvarné řady je také to, aby se žák seznámil se svým okolím (svými vrstevníky ze třídy) a aby s nimi počítal ve všech směrech. Je určitě lepší nejdříve začít poznáváním u sebe – poznat sám sebe – a až poté přejít k ostatním. Během prvního bloku si vypracováním konkrétního produktu žáci uvědomují, které barvy jsou pro ně líbivé a které nikoli. Také přemýšlí nad tvary, ke kterým mají blízko.

Ve druhém bloku využívají toho, co o sobě zjistili a rozhlíží se po třídě. Je někdo, kdo má vyobrazený podobný tvar? Najdu někoho, komu se líbí stejné barvy? Vytváří pětičlenné skupiny, ve kterých se budou dále lépe poznávat a pracovat na týmových dovednostech. Druhý blok nese název Klubová vlajka. Ve vytvořených skupinách na ní pracují a využívají barev a tvarů, které si předchozí hodinu navrhli. Je nutná vhodná kompozice i společná domluva.

V obou blocích jsme v závěru nechávali dostatečný prostor na zpětnou vazbu a komunikaci mezi žáky. Nejen o produktech, ale i o nich samotných a o tom, co je vedlo k tomu zvolit konkrétní podobu produktů.

## 3. blok: Kým jsem a kým bych chtěl být

### Východisko

Žáci dokázali určit, co se jim líbí, a co nikoli. Seznámili se se svým vnitřním citěním a pokusili se jej popsat výtvarnými prostředky a následně i slovy. Dokázali (anebo se o to pokusili) prosadit své názory ve skupině a najít vzájemně respektující řešení. Poznali se tedy i z další stránky; zjistili, zda umí týmově spolupracovat. Vědí, zda se cítí lépe při práci ve skupině, anebo samostatně. Poznali další svůj vnitřní aspekt.

Už se tedy dozvěděli, co mají rádi a zda vyhledávají samotu nebo společnost. Co ještě by o sobě mohli zjistit? Jak přijdeme na další stránky charakteru, které nejsou tak lehce polapitelné?

### Využité metody a techniky dramatické výchovy podle Valenty (4)

#### Metody pantomimicko-pohybové

- štronzo
- tematizované štronzo
- živý obraz

### Učivo

Opět jsme se vrátili do bezpečné, klidné zóny samostatné práce. Alespoň na chvíli. Při sebepoznání (prvním výukovém bloku) a při týmové spolupráci (druhém výukovém bloku) žáci jistě narazili na něco, co jim přišlo příjemné. A také následovaly chvíle, které by neradi opakovali a nechtěli se do nich třeba znovu dostat. Možná něco nevyřešili správně, anebo z něčeho jednoduše neměli dobrý pocit.

Určitě by si každý žák vybral prožívat ve skupině vrstevníků jen ty příjemné chvíle. Narazil ovšem na něco uvnitř něj, s čím se neumí srovnat nebo s čím neumí pracovat.

Žáci se v tomto bloku zamysleli nad přírodou, přírodními úkazy, faunou i flórou. Kdyby si mohli vybrat podobu a charakter, do kterého by se proměnili, kým by byli? Žádoucí bylo vymyslet si svou vlastní „rasu“ (podobu) a nedržet se tak skutečných existencí. Mají rádi rychlost, vítr a jsou bouřlivější? Pak by si třeba zvolili ohnivého koně s velmi dlouhou hřívou a rychlými kopyty. Nechávali pracovat fantazii. Zamysleli se nad tím, kým by chtěli být... a jaký by byl ten dotyčný. Následně jej ztvárnili.

Ztvárněná existence je jenom jejich... vlastně jsou to přímo oni, ztvárnění žáci, jenom ve své (pro ně) „dokonalé“ formě.

## Úkoly

### 1. Neobvyklý tvor

Každý žák obdržel arch papíru velikosti A3. Jeho úkolem bylo vymyslet neobvyklého tvora, který se mu líbí a kterým by se rád stal.

*Všichni jsme věděli, že nemáme kouzelné hůlky a nemůžeme se v tyto tvory změnit. Co ovšem můžeme, je chovat takového tvora uvnitř sebe a rozmlouvat s ním večer před spaním o průběhu celého dne. Dozvídat se jeho názor na chvíle, ve kterých jsme pociťovali radost i na chvíle, které nám nebyly příjemné.*

Tvora každý ze žáků barvami (temperovými či vodovými) vyobrazil na svém archu papíru. Během práce nad tvorem (sebou) přemýšlel a zjišťoval co nejvíce detailů o jeho charakteru.

### 2. Konfrontace sebe sama a vyobrazенého tvora

Žáci se vrátili do skupin, ve kterých vyrobili vlajky. Vzali si k sobě počáteční barvy, vlajky i vyobrazенé tvory. Chvilku si v tichosti popřemýšleli nad proměnou. Má tvor tyhle barvy rád? Líbí se mu vlajka, kterou vytvořili?

### 3. Pohled do tvora tematizovaným štronzem (2)

#### a. Seznámení se štronzem

Blíže poznali svého neobvyklého tvora pod vedením učitele. Žáci chodili volně po třídě na zvuku meditační hudby. Jakmile učitel řekl: „Štronzo,“ a zastavil hudbu, žáci „zamrzli“ (zastavili se uprostřed pohybu a stáli jako sochy). Snažili se nesmát a nehýbat, dokud učitel neřekl: „Volno,“ a opět hudbu nezapnul.

#### b. Využití tematizovaného štronza

Jakmile žáci zvládli povel štronzo, přešlo se na bližší poznávání neobvyklého tvora. Během hudby žáci chodili po třídě a snažili se vžít do svého „lepšího já“ (pokud jejich tvor létal, pak létali, pokud plaval, ...). *Změnila se chuze žáků? Jejich výrazy, držení těla?*

Učitel sdělil konkrétní vlastnost, napočítal do tří a řekl: „Štronzo.“ Žáci měli za úkol postavit se k této vlastnosti tak, jak by se k ní postavil jejich vysněný tvor. *Co si o vlastnosti myslí? Je užitečná? Je přímo jejich? Nechtějí být takoví? Nechtějí s ní mít nic společného?*

#### 4. Seznámení tvorů ve skupině

Žáci dostatečně poznali svého tvora. Vrátili se do původních skupin a představili si svá „nová já“. Mluvili pouze o těch věcech, které s přáteli ze skupiny chtěli sdílet. Jakmile se vzájemně nově poznali, zachytili tento moment proměny na fotografie za pomoci metody živých obrazů.

#### 5. Zachycení proměny pomocí metody živých obrazů

Žáci trochu poznali sebe sama a zároveň si udělali obrázek o svém „lepšíím já“ (kým by chtěli být). Nyní bylo potřeba vytvořit ve stále stejných skupinách dva obrazy. První znázorňoval je samotné – jací podle sebe jsou. Druhý znázorňoval je samé, ale proměněné do vymyšleného tvora.

Velmi důležité byly na obou obrazech výrazy žáků, jejich držení těla a vyobrazené postoje mezi sebou. Oba obrazy se nafotily.

Následně si skupiny mezi sebou (ve třídě) obrazy předvedly a diskutují o nich. Rozebíraly se např. následující otázky:

*Co myslíte, že žák zrovna tímto držením těla chtěl říci?*

*Proč se postavil zrovna takto?*

*Podívejte se, jak se tváří...*

*Jak na vás skupina na obraze působí jako celek?*

A po proměně:

*Jaká je asi dominantna tohoto neobvyklého tvora?*

*Který myslíte, že je to tvor? (Pokud žáci vzájemně nevědí o tom, koho vyobrazili.)*

*Jaké podobnosti si všímáte mezi výtvarně vyobrazeným tvorem a tvorem na obraze?*

*Jaká může být hlavní změna? Nacházíte ještě další?*

*Jaká proměna se udála s celou skupinou?*

Vzhledem k velmi citlivému tématu bylo možné se nad tímto zamýšlet diskrétněji, a to např. heslovitou formou na papír. Důležité bylo neopomenout zpětnou vazbu (nejen tedy dávání zpětné vazby, ale i její přijímání).

### **Co následovalo**

S tvorem se mělo dále pracovat za dobrovolný domácí úkol. Žáci si měli každý večer před spaním projít v myšlenkách celý prožitý den. Zamyslet se nad tím, co zažili, jak jednali a rozprávět o svých činech s jejich „lepšíím já“.

Čtvrtý blok nesl název Uzavřený region. Žáci si s sebou vzali výrobky této výtvarné řady (včetně fotografií z minulého bloku) a vydali se do lesa. Výrobky s sebou měli z toho důvodu, aby jim připomínali, jakou cestu už ušli (a další detaily). Ve skupině v lese pak za pomoci přírodnin měli vytvořit svět, ve kterém by se dobře žilo jejich tvorům – všem pěti z konkrétní sestavy. V závěru si svět nafotili (včetně pro ně důležitých detailů) a pak představili ostatním skupinám.

V pátém bloku žáci zůstali ve třídě a měli za úkol prostorově vytvořit pomocí tekutého písku, modelíny a dalších materiálů Nový svět. Takový, ve kterém by spokojeně mohli žít všichni tvorové ze třídy. Pomoci jim k tomu mohli fotografie z minulého bloku i všechny dovednosti, které se v průběhu výtvarné řady naučili.

## **Závěrečné vyústění a další předpokládaná práce**

Žáci po absolvování těchto pěti bloků měli být obohaceni o informace o sobě samých i svých blízkých ze třídy. Prohloubili si jím spolupráci a začali se věnovat také dovednosti sebepoznání.

S tvorem se následně pracuje dál. Žáci dostanou za úkol vytyčit si osobní cíl pro konkrétní časové období (např. jeden týden), který je posune v jejich osobním růstu. Mohou si uvědomit svou špatnou vlastnost a budou se snažit ji změnit. Nebo si mohou vybrat jednu z dobrých vlastností tvora, o které si myslí, že jí neplývají a chtěli by to změnit.

Každý večer po dobu tohoto jednoho týdne se pak ve zpětné vazbě na konkrétní den s tvorem radí, zda byli úspěšní v naplnění cíle. Pokud ano, mohou si další den ve škole ke svému jménu na nástěnce nalepit obrázek. (Je to čistě motivační a „připomínací“ prvek, nemusí být tvořen pouze jmény a nálepkami. Může být ztvárněn do podoby deskové hry, kde každý hodlá dosáhnout co nejlepšího výsledku – na sobě samém – a po herním plánu se tak žáci mohou posouvat.)

Další týden se dosažení cíle vyhodnotí. Pokud by žáci chtěli, mohou o tom mluvit nahlas. Pokud nikoli, byli by vedeni ke krátkým zápisům. Pak by následovala další práce s cíli.

V úplném závěru by bylo nejlepší, kdyby došlo ke zvnitřnění. Tvor by se stal součástí žáka a žák by se svým svědomím pracoval automaticky. Jakmile by ke zvnitřnění skutečně došlo, žák by mohl slavnostně tvora zničit (spálit), protože už by jej nepotřeboval mít externě vyjádřeného. K památce dlouhé (a nikdy nekončící, tedy celoživotní) cesty by pak stačily pořízené fotografie.

## **Prameny:**

1. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Stařeč: INFRA, 2005. 113 s. ISBN 80-86666-24-7.
2. RODOVÁ, V. *Dramatická výchova ve službách dějepisu: vzdělávací potenciál tematické kooperativní výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 179 s. ISBN 978-80-210-7593-1.
3. SLAVÍKOVÁ, V., SLAVÍK, J., HAZUKOVÁ, H. *Výtvarné čarování: artefletika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2000. 179 s. ISBN 80-7290-016-1.
4. VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1.